

**Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Всеукраїнська громадська організація
«Асоціація працівників дошкільної освіти»
Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України
Лабораторії психології дошкільника**

програма

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«ДИТИНСТВО ЯК ЦІННІСТЬ: МИНУЛЕ ТА СУЧАСНЕ»

**З НАГОДИ 65-ТИ РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ
ЛАБОРАТОРІЇ ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНИКА**

3 листопада 2017 року

Київ-2017

Редакційна колегія та оргкомітет:

Піроженко Тамара Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії психології дошкільника

Соловйова Людмила Іванівна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології дошкільника

Сахно Олена Олександрівна – старший лаборант лабораторії психології дошкільника

Карабаєва Ірина Іванівна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник лабораторії психології дошкільника

Токарєва Людмила Дмитрівна – молодший науковий співробітник лабораторії психології дошкільника

Федорчук Олена Іванівна – науковий співробітник лабораторії психології дошкільника

Хартман Олена Юріївна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології дошкільника

Рогозянський Олексій Сергійович – науковий співробітник лабораторії психології дошкільника, керівник науково-навчального центру психології дошкільної та початкової освіти Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Наукові матеріали друкуються в авторській літературній редакції.

Місце проведення: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, вул. Паньківська, 2.

Порядок роботи конференції:

10.00-10.30 Реєстрація учасників конференції

10.30-13.00 Пленарне засідання. Відкриття конференції. Вітальне слово.

13.00-13.45 Перерва

13.45-16.00 Вітальня спогадів про науковий шлях лабораторії

16.00-17.30 Майстер-класи.

17.30-18.00 заключне пленарне засідання

Підведення підсумків роботи конференції

Регламент конференції:

привітання – 5 хв,

доповідь – 15 хв,

виступ – 7 хв

ПРОГРАМА

Всеукраїнської науково-практичної конференції

«ДИТИНСТВО ЯК ЦІННІСТЬ: МИНУЛЕ ТА СУЧАСНЕ»

З НАГОДИ 65-ТИ РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ ЛАБОРАТОРІЇ ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНИКА

3 листопада 2017 року

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ
(10.30 – 13.00)

Відкриття конференції

Привітальне слово до учасників конференції завідувача лабораторії психології дошкільника, доктора психологічних наук, професора, **Піроженко Тамари Олександрівни**

Вітання

Максименко Сергій Дмитрович – дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор, директор Інституту психології імені Г.С. Костюка

Богуш Алла Михайлівна – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Панасюк Тамара Вікторівна – начальник відділу дошкільної освіти департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України

Омельяненко Ніна Володимирівна – голова правління Всеукраїнської громадської організації „Асоціація працівників дошкільної освіти”

Нагородження переможців і дипломантів професійного конкурсу для практичних психологів дошкільних навчальних закладів «Дитина раннього віку: пізнаємо індивідуальність», проведеного журналом „Практичний психолог: Дитячий садок” у 2017 році

Доповіді

Піроженко Тамара Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України
Дитинство як цінність: минуле та сучасне

Богуш Алла Михайлівна – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
Дитиноцентризм у парадигмі дошкільної освіти

Бех Іван Дмитрович – дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор, директор Інституту проблем виховання НАПН України

Зростання особистості у просторі духовності

Чепелева Наталія Василівна – дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Проблематика дитинства у наукових пошуках Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Приходько Юлія Олексіївна – доктор психологічних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України, професор кафедри психології і педагогіки Інституту педагогіки та психології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

Віра Котирло як фундатор лабораторії психології дошкільника

Кононко Олена Леонтіївна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Психолого-педагогічні умови розвитку у дошкільника здорової совісті

Калмикова Лариса Олександрівна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології та педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», академік Міжнародної академії наук педагогічної освіти, голова Правління Громадської організації «Всеукраїнська асоціація психолінгвістів»

Дитяча і педагогічна психологія в контексті сучасних прогнозів і перспектив розвитку вітчизняної й світової психологічної науки

Біла Ірина Миколаївна – доктор психологічних наук, професор, вчений секретар Відділення психології, вікової фізіології та дефектології

Родиноцентризм у розвитку здібностей дитини

Якименко Світлана Іванівна – доктор філософії в галузі освіти, професор, завідувач кафедри початкової освіти факультету дошкільної та початкової освіти Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Реалізація принципу дитиноцентризму на засадах інтегрованої, особистісно-орієнтованої технології в процесі наступності ДНЗ і ЗОШ I ст. в умовах реформування освіти в Україні

Панасюк Тамара Вікторівна – начальник відділу дошкільної освіти департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України

Дошкільне дитинство в сучасному полікультурному просторі України

Гавриш Наталія Василівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Позитивне мовлення в професійній комунікації майбутніх педагогів дошкільної освіти

Тополов Єгор Вікторович – доктор психологічних наук, провідний науковий співробітник лабораторії психології навчання імені І. О. Синиці Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Профілактика агресивної поведінки методами арт-терапії у роботі з дітьми

Бацилєва Ольга Валеріївна – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Донецького національного університету імені Василя Стуса

Астахов Володимир Михайлович – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри акушерства та гінекології Донецького національного медичного університету МОЗ України

Досвід психодіагностики новонароджених після ускладнених пологів

Виступи

Рейпольська Ольга Дмитрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України

Реформування змісту дошкільної освіти як проблема наукових пошуків Інституту проблем виховання та Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Лохвицька Любов Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, заступник декана факультету педагогіки і психології з наукової роботи, професор кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Феномен морального зростання особистості дошкільника у просторі освітнього осучаснення

Байєр Ольга Миколаївна – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної освіти Комунального закладу «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запорізької обласної ради

Науковий супровід розвитку дошкільної освіти: соціальне партнерство наукових та освітніх установ на регіональному рівні

Савченко Юрій Юрійович – кандидат психологічних наук, доцент, заступник директора з науково-педагогічної та соціально-гуманітарної роботи Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Дошкільне дитинство крізь призму світоглядних позицій С. Є. Кулачківської

Маршицька Вікторія В'ячеславівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України

Васильєва Світлана Андріївна – науковий співробітник лабораторії дошкільної освіти і виховання Інституту проблем виховання НАПН України

Освітній простір закладів дошкільної освіти у соціалізації дітей дошкільного віку

Климець Катерина Валеріївна – кандидат психологічних наук, викладач Сарненського педагогічного коледжу Рівненського державного гуманітарного університету

Психологічне та психічне благополуччя: спільне і відмінне у феноменах

Тищук Людмила Іванівна – кандидат психологічних наук, завідувач Житомирського центру розвитку дитини № 53 „АБВГДЕЙКА”

Створення сприятливих умов для успішного розвитку особистості дитини в закладі дошкільної освіти

Кондратець Інна Вікторівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Методи і прийоми фахового вдосконалення вихователя, готового до нового формату спілкування з дітьми

Капустюк Олена Миколаївна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології навчання імені І. О. Синиці Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Засади застосування методів арт-терапії у роботі з дітьми та сімейній терапії

Ларін Дмитро Ігорович – аспірант кафедри загальної психології КНУ імені Тараса Шевченка, член Ради молодих вчених факультету психології, член ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти», дійсний член НАП (Незалежної асоціації психологів)

Психологічний супровід: реалізація підходів у освітньому процесі

Федорчук Олена Іванівна – науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Батьківська відповідальність в національних традиціях родинного виховання

Яценко Ліана Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогіки і психології ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Вплив батьківської амбівалентності на формування особистості хлопчиків і дівчаток дошкільного віку

Литвишко Олена Миколаївна – викладач кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Вплив сім'ї на соціальний розвиток дитини 5-6 років

Токарєва Людмила Дмитрівна – молодший науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Моральні цінності дошкільника як фундамент становлення гармонійної особистості

Пузь Ірина Володимирівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Донецького національного університету імені Василя Стуса

Материнське ставлення як чинник розвитку дитини раннього віку

Гурковська Тетяна Леонідівна – головний редактор журналу „Практичний психолог: Дитячий садок" Цифрове видавництво MCFR

Психологічний супровід дітей раннього віку

Половіна Олена Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Розвиток естетичних почуттів дошкільників: діалог з мистецтвом

Товкач Ірина Євгенівна – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Витоки становлення статево-психологічного портрету хлопчиків і дівчаток в умовах сім'ї

Хартман Олена Юріївна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Рогозянський Олексій Сергійович – науковий співробітник лабораторії психології дошкільника, керівник науково-навчального центру психології дошкільної та початкової освіти Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Програма та методичний комплект проекту „Впевнений старт”

Мисан Інна Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Діагностика розуміння дітьми старшого дошкільного віку фразеологізмів

Харченко Наталія Валентинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології і педагогіки дошкільної освіти ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

Діагностика аудіювання дітей старшого дошкільного віку

Хуртенко Оксана Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри ТМОФВ Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Впровадження оздоровчих технологій у фізичне виховання дітей дошкільного віку

Хоронжевський Леонід Євгенович – викладач кафедри ТМОФВ

Готовність майбутніх учителів фізичної культури до роботи в закладах дошкільної освіти

Пастушенко Валентина Семенівна – науковий співробітник лабораторії психології навчання імені І. О. Синиці Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Складові елементи процесу самопрезентації молодших підлітків

Тесленко Олена Володимирівна – методист інформаційно-методичного центру управління освіти і науки Новоград-Волинської міської ради Житомирської області

Гармонізація виховних впливів сім'ї та дошкільного навчального закладу на особистість дитини

Горбатих Вікторія Вікторівна – аспірант лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Батьки як чинник впливу на становлення самоставлення дітей старшого дошкільного віку

Самойленко Ірина Романівна – учитель-логопед ДНЗ №14 „Золотий ключик” м. Новограда-Волинського Житомирської області

Професійне самовдосконалення педагога в системі методичної роботи закладу

Сахно Олена Олександрівна – аспірант лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Психологічна готовність дитини старшого дошкільного віку до вивчення іншої мови

Балицька Ірина Миколаївна – науковий кореспондент лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Психологічний портрет вихователя сучасного дошкільного закладу

Каплунова Катерина Анатоліївна – аспірант лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Реальні і ігрові взаємовідносини дітей старшого дошкільного віку у відображенні міжособистісної взаємодії в творчій грі

Вітальня спогадів
про науковий шлях лабораторії психології дошкільника
(13.45-16.00)

Зустріч проводить **Ладивір Світлана Олексіївна** – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, науковий консультант лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Учасники зустрічі

Богуш Алла Михайлівна – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Приходько Юлія Олексіївна – доктор психологічних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України, професор кафедри психології і педагогіки Інституту педагогіки та психології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

Титаренко Тетяна Михайлівна – член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

Беленька Ганна Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Коваленко Олена Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Завязун Тетяна Володимирівна – кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології Комунального закладу «Житомирський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Житомирської обласної ради

Шатирко Лариса Олексіївна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник лабораторії психології навчання імені І.О. Синиці Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Гурова Ольга Вадимівна – молодший науковий співробітник лабораторії психології навчання імені І.О. Синиці Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Арнаутова Олена Еммануїлівна – методист дошкільної освіти КУ „Саратський РМК з питань освіти”

Низковська Олена Вікторівна – методист вищої категорії Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України

Носачова Тетяна Петрівна – методист вищої категорії Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України

Крива Наталя Леонідівна – вихователь Житомирського центру розвитку дитини №53 „АБВГДЕЙКА”

Балицька Ірина Миколаївна – вихователь-методист Житомирського дошкільного закладу №52

Лесик Вікторія Валеріанівна – завідувач ДНЗ № 1 "Джерельце" м. Новограда-Волинського Житомирської області

Кубкова Людмила Минівна – вихователь ДНЗ № 1 "Джерельце" м. Новограда-Волинського Житомирської області

Тимощук Наталія Володимирівна – вихователь ДНЗ № 1 "Джерельце" м. Новограда-Волинського Житомирської області

Башинська Лідія Олександрівна – завідувач ДНЗ № 4 м. Новограда-Волинського Житомирської області

Лесько Марія Степанівна – вихователь-методист ДНЗ № 4 м. Новограда-Волинського Житомирської області

Романюк Оксана Іллівна – вихователь-методист ДНЗ №5 м. Новограда-Волинського Житомирської області

Медведчук Зоя Петрівна – завідувач ДНЗ № 6 м. Новограда-Волинського Житомирської області

Гапоненко Тетяна Вікторівна – завідувач ДНЗ № 14 „Золотий ключик” м. Новограда-Волинського Житомирської області

Балдич Ольга Миколаївна – завідувач ДНЗ „Зірочка” м. Обухова Київської області

Варава Ольга Іванівна – вихователь-методист ДНЗ „Зірочка” м. Обухова Київської області

Ченторог Надія Василівна – практичний психолог НВК № 291 Криворізької міської ради Дніпропетровської області

Майстер-класи (16.00– 17.30)

Карабаєва Ірина Іванівна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

Експрес діагностика сфери ціннісних орієнтацій дошкільника

Соловйова Людмила Іванівна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України

„Компас” на шляху становлення ціннісних орієнтацій дошкільника

Учасники дискусій:

Годованюк Оксана Григорівна, Заброцька Ірина Василівна, Заїка Наталія Василівна, Паренюк Людмила Констянтинівна, Козік Мілана Олександрівна, Стрелець Валентина Олегівна, Чернов Артем Анатолійович, Урус Наталя Миколаївна, Задорожна Наталія Миколаївна, Мовчан Ольга Іванівна, Клубенко Наталія Миколаївна, Митрофанова Світлана Анатоліївна, Безпала Ірина Олександрівна, Харитонова Ганна Володимирівна, Сахальова Ірина Василівна, Паученко Ольга Михайлівна, Бандик Юлія Сергіївна, Завізон Катерина Євгенівна, Магей Ірина Володимирівна, Антонова Мирослава Василівна, Шаправська Тетяна Миколаївна Павлова Оксана Віталіївна, Яненко Уляна Вячеславівна, Павлова Євгенія Сергіївна, Повисок Альона Анатоліївна, Погребняк Олег Володимирович, Кюльвік Галина Михайлівна, Плєскач Вероніка Олегівна, Яковлева Тамара Миколаївна, Романщак Валентина Володимирівна, Зайцева Олена Олександрівна, Рибочка Марина Володимирівна, Веселова Юлія Сергіївна, Братчиков Вадим Сергійович, Шах Тетяна Григорівна, Курило Ліда Степанівна, Чегус Олена Вікторівна, Віклієнко Валентина Олександрівна, Білоус Оксана Іванівна, Влаєва Інна Іванівна, Олту Наталія Іванівна, Українець Надія Миколаївна, Летяк Олена Василівна, Волошина Ірина Василівна, Корнєєва Оксана Леонідівна, Кролівець Юлія Віталіївна.

Заключне пленарне засідання.

Підведення підсумків роботи конференції

(17.30)

Контактна інформація лабораторії:

01033

м. Київ,

вулиця Паньківська 2,

кімната 36

e-mail: labpsydosh@gmail.com

www.facebook.com/pg/labpsydosh

ІСТОРІЯ І СЬОГОДЕННЯ ЛАБОРАТОРІЇ ПСИХОЛОГІЇ ДОШКІЛЬНИКА

Лабораторія психології дошкільника – один з провідних підрозділів Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України, який плідно і творчо працює вже понад 65 років. Мабуть, усвідомлення того, що дошкільне дитинство це період особливий, зі своєрідним процесом розвитку, оригінальними змінами і новоутвореннями, послугувало створенню у Науково-дослідному інституті психології Наркомосвіти (згодом Міносвіти) УРСР (нині Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України) у 1945 році спочатку відділу дитячої психології, від якого невдовзі відокремився сектор дошкільного виховання, що згодом виріс у лабораторію. Науковці-психологи розуміли, що без осмислення всіх парадоксів віку „чомучок”, всіх його загадок і витворів, важко зрозуміти цілісний процес розвитку. Адже відомо, що майже кожен видатний психолог, який досліджував проблеми загальної психології, обов'язково звертався до психології дитинства.

Перші кроки сектору дошкільного виховання здійснювалися під керівництвом відомих колег-психологів Г. С. Костюка: Б. Н. Зальцман та Н. К. Балацької. Своє становлення вже лабораторія психології дошкільного виховання, а згодом лабораторія психології дошкільника проходила під керівництвом учениць та послідовниць Григорія Силевича: В. К. Котирло, С. Є. Кулачківської, С. О. Ладивір, Т. О. Піроженко.

Наведемо деякі архівні дані, в який відображено історію завідування лабораторією:

Наказ № 4 від 15.11.1945 р. & 4

Призначити професора Раєвського О. М. на посаду зав. відділу дитячої психології з 15.11. 1945 р.

Наказ №40 від до 20.06.1950 р.

Кандидата педагогічних наук Зальцман Б. Н. призначити з 16.06.1950 р. на посаду зав. сектору психології дошкільного виховання.

Наказ 101 від 31 грудня 1951 &3

Кандидата психологічних наук Балацьку Н. К. призначити з 2.01. 1952 р. на посаду зав. сектору психології дошкільного виховання.

Наказ 23 від 4 лютого 1967 &2

Кандидата психологічних наук Котирло В. К. призначити з 4.02. 1967 р. на посаду зав. відділу психології дошкільного виховання.

Наказ 43К від1 вересня 1989 р.

Кандидата психологічних наук Кулачківську С. Є. призначити з 1.09. 1989 р. на посаду зав. відділу психології дошкільного виховання.

Наказ 79К від15 грудня 2005 р.

Кандидата психологічних наук Ладивір С. О. призначити з 15.12.2005 р. на посаду завідувача лабораторії психології дошкільника.

Наказ 53К від29 серпня 2008 р.

Доктора психологічних наук Піроженко Т. О. призначити з 29.08.2008 р. на посаду завідувача лабораторії психології дошкільника.

Н. К. Балацька

Неоніла Константи́нівна Балацька (канд. психол. наук), керуючи сектором психології дошкільного виховання з 1952 року, запам'яталася своїм учням та колегам як чарівний майстер Дитячої душі. Сфера наукових інтересів Н. К. Балацької лежала в площині проблем виховання почуттів у дітей, розвитку їхньої уяви та взаємодії дитини з дорослими. Досліджуючи уяву, Н. К. Балацька довела, що саме в ній розкривається індивідуальність дитини, її інтереси, прагнення, потреби, знання. Вона мудро спрямовувала колектив науковців на вдосконалення

В. К. Котирло

майстерності досліджувати характер розвитку й функціонування психіки дитини шляхом цільового спостереження, здатність відчувати й розуміти причини відхилень та здійснювати грамотний супровід їх вирівнювання.

Ім'я **Віри Кіндратівни Котирло** (канд. психол. наук), яка впродовж 22 років (1967 – 1989 рр.) керувала лабораторією психології дошкільного виховання, по праву знаходиться серед засновників української психологічної науки, зважаючи на її вагомий внесок у розвиток вітчизняної дитячої

психології. До широкої тематики теоретико-експериментальних досліджень В.К.Котирло входить: вивчення питань становлення вольової поведінки дітей дошкільного віку та визначення умов її повноцінного розвитку; розробку концепції пізнавальної діяльності дошкільників та формування пізнавального ставлення дітей до навколишньої дійсності; виховання гуманних почуттів у дітей в умовах суспільного та сімейного виховання; розкриття умов формування взаємин дошкільників з дорослими та однолітками в дитячому садку та сім'ї; розробка психологічних основ формування передумов до навчальної діяльності дітей в умовах дошкільного закладу; висвітлення новоутворень у ранньому онтогенезі та решта актуальних проблем навчання й виховання зростаючої особистості. Результати досліджень, здійснених під керівництвом В. К. Котирло, широко впроваджувалися в практику навчально-виховної роботи з дітьми дошкільних закладів України та взаємодії дитячого садка і сім'ї.

В.К. Котирло неодноразово брала участь у Міжнародних симпозиумах і семінарах з питань дошкільного виховання і захисту прав дитини, що проходили в різних країнах світу – Німеччині, Японії, Португалії, Швеції, Італії, Франції. Свої наукові доробки успішно представляла на республіканських та обласних конференціях, сесіях, методичних об'єднаннях і дуже часто – в дитячих садках і школах м. Києва та різних регіонів України.

За плідну наукову і громадсько-педагогічну діяльність В.К. Котирло неодноразово відзначали нагородами АПН СРСР: дипломом Президії АПН СРСР, вона двічі нагороджена срібними медалями ВДНГ СРСР, медаллю А. С. Макаренка, знаком Відмінника Освіти, грамотами Міністерства освіти УРСР.

С. Є. Кулачківська

Світлана Євгенівна Кулачківська (канд. психол. наук) очолювала лабораторію психології дошкільника з 1989 по 2005 рік. Науковий інтерес С. Є. Кулачківської виявився в дослідженні питань, присвячених вольовій регуляції поведінки дітей дошкільного віку, психологічної готовності дошкільника до навчання у школі, розвитку емоційної сфери дошкільників та їх здібностей, взаємодії дитини з дорослими. Світланою Євгенівною завжди обстоювалася теза про цінність та неповторність самого періоду дошкільного

дитинства у розвитку людини, а особистість дитини визначалася центральною постаттю виховного процесу. Всебічний розвиток дитини, формування її універсальних здібностей, зокрема творчих, відповідно до вікових можливостей і вимог часу, створення належних умов для розвитку, збереження й зміцнення здоров'я – головна мета сучасного виховання в суспільстві й сім'ї.

Світлана Олексіївна Ладивір (канд. психол. наук) – завідувач лабораторії психології дошкільника з 2005 по 2007 р. понад 40 років працювала в Інституті психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Провідне місце у наукових доробках С. О. Ладивір займає проблема закономірностей пізнавального розвитку дітей, зокрема, старших дошкільників, розвитку й виховання дитини в умовах сімейного та суспільного виховання. В основу досліджень покладено теорію самоцінності дошкільного дитинства: основний шлях розвитку малюка на цьому етапі –

С. О. Ладивір

збагачення й наповнення його найбільш значущими формами та способами діяльності. У своїх численних працях Світлана Олексіївна переконливо доводить, що головною умовою повноцінного розвитку індивідуальності є забезпечення оптимальної свободи дитини в різних видах діяльності та спілкування з оточенням, побудованому на розумінні, доброті й любові. Пріоритетними напрямками сучасної психологічної науки вважає дослідження закономірностей розвитку психіки дошкільника у специфічних суто дитячих видах діяльності.

З 2008 року лабораторією успішно керує доктор психологічних наук **Тамара Олександрівна Піроженко**. Вона є автором концептуально підтвердженого напрямку дитячої психології – психології комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини дошкільного віку. Основні напрямки, що реалізовані у науковій роботі та практиці дошкільної освіти: психічний розвиток дошкільників в умовах інноваційних систем виховання; психолого-педагогічні аспекти гуманізації взаємодії дорослого з дитиною; технологія

Т. О. Піроженко психолого-педагогічного проектування взаємодії дорослого з дітьми «Радість розвитку», що спрямована на розвиток здібностей дітей. Освітня модель взаємодії дорослого з дитиною дошкільного віку «Радість розвитку» поєднує здобутки в галузях теорії та практики організації творчої життєдіяльності дитини в системі дошкільної освіти; координує досягнення особистісного розвитку вихованців, пріоритетними індикаторами якого виступають: - розвиток базових здібностей дошкільника; - цілісність психологічного розвитку в сфері емоцій, пізнання та вольової регуляції дитини;

Комплексний підхід науковця у вирішенні теоретичних та прикладних питань педагогічної та вікової психології проявився у розробці та змістовному наповненні навчально-методичної літератури, що представлено у серії видань: «Дитина замовляє розвиток», «Світ дитячої гри», «Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі», «Вчимося жити разом». Піроженко Т.О. приймає активну участь у створенні змісту державних документів дошкільної освіти: Базовий компонент дошкільної освіти України, програми навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку «Я у Світі», «Малює», «Впевнений старт» та Національної рамки кваліфікації, програмно-методичних документів щодо забезпечення критеріїв оцінки якості дошкільної освіти. Створені Т. О. Піроженко професійні програми «Методика розвитку мовного спілкування», «Теорія та методика розвитку мовлення та навчання грамоти» застосовуються для підготовки студентів спеціальності «педагогіка і психологія дітей дошкільного віку», а також для підвищення професійного рівня педагогів на курсах обласних Інститутів післядипломної педагогічної освіти. Дослідниця спрямовує активну та творчу працю аспірантів та пошукувачів Інституту психології. З них: Манилюк Ю.С., Карасьова К.В., Тищук Л.І., Шопіна М.О., Хартман О.Ю., Савченко Ю.Ю., Алінкіна Д.В., Соловійова Л.І., Климець К.В., Товкач І.Є. захистили дисертаційні дослідження на підтвердження наукового ступеня кандидата психологічних наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія та 19.00.05 – організаційна психологія, соціальна психологія, що підтверджує статус Піроженко Т.О. як висококваліфікованого спеціаліста напрямку спеціалізації «педагогічна та вікова психологія».

За весь час існування лабораторії психології дошкільника її науковцями розроблялися **найактуальніші питання дошкільного виховання:**

- формування гуманних почуттів у дітей дошкільників в умовах суспільного та сімейного виховання;
- психологічні основи формування передумов навчальної діяльності дітей в умовах дошкільного закладу; зміст та структура готовності дитини до школи;
- особливості розвитку взаємодії дитини-дошкільника з дорослими та ровесниками в умовах дитячого садка та сім'ї;
- розвиток довільної поведінки дитини;

- психологічне забезпечення розвитку здібностей у дошкільників у специфічно дитячих видах діяльності;
- взаємодія дитячого садка та сім'ї з метою надання психотерапевтичної допомоги дітям, що постраждали від Чорнобильської аварії;
- гуманізація взаємодії дитини-дошкільника з дорослими та однолітками в умовах дитячого садка та сім'ї;
- особистісний розвиток дитини в різних інноваційних системах виховання;
- діагностика та корекція психічного розвитку дітей дошкільного віку;
- психологічні основи формування дошкільної зрілості;
- умови становлення особистісного потенціалу дитини-дошкільника;
- становлення ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку в сучасному соціокультурному середовищі;
- психолого-педагогічні чинники прийняття дитиною старшого дошкільного віку соціально значущих цінностей.

Основними **пріоритетними ціннісними підвалинами діяльності лабораторії** є наступні позиції:

- зберегти дітям дитинство;
- забезпечити їм емоційний добробут;
- забезпечити умови для формування дошкільної, а не шкільної зрілості;
- створити внутрішні передумови для подальшого психічного й особистісного розвитку в умовах шкільного навчання.

Сучасна проблематика лабораторії пов'язана із дослідженням становлення ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку. Підтверджено, що ціннісні орієнтації виступають характеристикою зростаючих можливостей дитини дошкільного віку у свідомому виявленні психологічного простору „Я”. В ціннісних орієнтаціях відбивається рівень суб'єктної активності дитини, ступінь дорослішання та гармонізації всіх психологічних надбань, що має прояв в поведінці, відносинах з іншими людьми, в пізнавальній та предметно-практичних видах діяльності. Специфіка становлення особистості на етапі дошкільного дитинства потребує врахування психолого-педагогічних передумов розвитку духовних орієнтирів в життєдіяльності дитини дошкільного віку, об'єднання зусиль педагогів та батьків у створенні соціокультурного розвивального середовища та адекватної психологічної атмосфери навколо проблеми становлення ціннісних орієнтацій дитини.

Розроблено комплекс діагностичного інструментарію для психологічного аналізу системи існуючих в реальному житті дитини цінностей в двох напрямках – широта та змістовна наповненість системи цінностей, яка існує в дитячій субкультурі життя („Поле цінностей” дитини) та психологічні особливості процесу становлення цінностей у дитини дошкільного віку („Структурно-динамічні характеристики ціннісних орієнтацій”). Діагностичний інструментарій враховує специфіку проблеми становлення ціннісних орієнтацій дітей дошкільного віку, а саме, включає критеріальні характеристики та ступінь їх прояву у дітей з погляду структурної цілісності. Використання „Експрес-діагностики сфери ціннісних орієнтацій дошкільника”, карт спостереження: „Показники рівня розвитку діяльнісного структурного компоненту ціннісних орієнтацій”, „Показники рівня прояву ціннісних орієнтирів дошкільників у реальних та ігрових стосунках”, дозволяє: - визначити широту поля цінностей на основі аналізу ситуацій („людина-людина”, „людина-природа”, „людина – техніка”, „людина-мистецтво”);- визначити особливості її структурної характеристики.

Науково-методичний супровід визначених питань забезпечує збалансування зусиль дорослих на процес повноцінного психічного розвитку дітей старшого дошкільного віку на перехідному етапі від дошкільної до початкової освіти, і це виступає важливим завданням освіти, оскільки індивідуальний досвід подальшого розвитку реалізується в різних соціально-педагогічних умовах організації життєдіяльності дитини у соціумі – дошкільних навчальних закладах, центрах розвитку, в умовах систематичного навчання у школі. Система діючих ціннісних орієнтацій старшого дошкільника вказує на те, якою мірою його активність та досвід поведінки можуть бути задіяні для нових завдань розвитку – прояву механізмів адаптації та творчого перетворення в оволодінні учбової діяльності, встановленні нових соціальних контактів з дорослими та ровесниками.

Результати науково-дослідної роботи лабораторії протягом 2010-2017 рр. знайшли своє відображення в низці навчально-методичних посібників. Автори комплекту посібників „Дитина у сучасному соціопросторі” та „Сучасні діти - відображення цінностей дорослого світу” були нагороджені у 2015 році Дипломом I ступеня Національної Академії педагогічних наук України. Основні публікації лабораторії:

- Дитина у сучасному соціопросторі : навчальний посібник. (2014) /Т.О. Піроженко, С.О. Ладивір, К.В. Карасьова, І.М.Біла, І.С.Мельник, Л.І.Соловійова, О.В.Пісарєва, Л.Д.Токарева, О.І.Федорчук.
- Сучасні діти – відображення цінностей дорослого світу : методичні рекомендації. (2014) /Т.О. Піроженко, С.О. Ладивір, І.І.Карабаєва, К.В.Карасьова, Л.І.Соловійова, Л.Д.Токарева, О.І.Федорчук.
- Виховуємо дитину – зростаємо як батьки : навчально-методичний посібник. (2014)/ Т.О. Піроженко, О.Ю. Хартман.
- Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі : навч.-метод. посібник. (2016) /Т. О. Піроженко, Л. І. Соловійова С.О Ладивір, І.І.Карабаєва, О.Ю. Хартман, О.І.Федорчук, Л.Д.Токарева.
- Компас у світі ціннісних орієнтацій дошкільника : навч. посіб. (2016) /Т. О. Піроженко, С. О. Ладивір, Л. І. Соловійова, І.І. Карабаєва, О.Ю. Хартман.
- Радість розвитку. Взаємодія дорослого з дитиною (2013) / С. Ладивір
- Ігрова діяльність дошкільника: старший дошкільний вік. (2014) /Т.О. Піроженко, К.В. Карасьова.
- Ігрова діяльність дошкільника: молодший дошкільний вік. (2016) /Т.О. Піроженко, Т.В. Завязун, І.І. Карабаєва, Л.І. Соловійова, О.О. Сахно.
- Моніторинг якості дошкільної освіти: кваліметричний підхід до оцінки розвитку дитини. (2016) / І.І. Карабаєва, Н.В. Савінова.
- Рухова активність та психічне благополуччя дитини старшого дошкільного віку. (2016) /Т. О. Піроженко, К.В. Климець.
- Парціальна програма з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років. (2016) /Т. Піроженко, О. Хартман.
- Методичний посібник до парціальної програми з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років. (2016) /Т. Піроженко, О. Хартман, К. Палієнко, М. Павленко.
- Для творчості дитини вірші, пісні, картини. (2016) /Т.О.Піроженко, А.С. Шевчук.
- Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку /Н.В. Гавриш, Т.В. Панасюк, Т.О. Піроженко, О.С. Рогозянський, О.Ю. Хартман, А.С. Шевчук; за заг. наук. ред. Т.О. Піроженко. (2017).
- Впевнений старт: книга вихователя:методичний посібник. В 3-х частинах. Ч.1. /наук. ред. Т.О. Піроженко; заг.ред. О.Ю. Хартман (2017) /співав. Н.В. Гавриш, О.Г. Брежнева, І.Р. Кіндрат, О.Л. Корнеєва, В.В. Рагозіна, О.С. Рогозянський, О.Ю. Хартман.
- Впевнений старт: книга дошкільника: навчальне видання. В 3-х частинах. Ч.1./ наук.ред. Т.О. Піроженко; заг.ред.О.Ю. Хартман. (2017) /співав. Н.В. Гавриш, О.Л. Корнеєва, В.В. Рагозіна,О.Ю. Хартман.
- Реалії вибору дитиною соціально значущих цінностей : посібник. (2017) /Т.О. Піроженко, Л.І. Соловійова, І.І. Карабаєва, С.О. Ладивір, О.Ю. Хартман, Л.Д. Токарева, О.І. Федорчук.
- Соціально значущі цінності в життєдіяльності майбутнього школяра : методичні рекомендації. (2017) /Т.О. Піроженко, Л.І. Соловійова, О.Ю. Хартман.

Лабораторія психології дошкільника є провідним в Україні науковим координуючим центром в галузі дитячої психології, що динамічно розвивається. За останні роки успішно захистили пошукові дослідження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності „Педагогічна та вікова психологія” Манилюк Ю.С., Карасьова К.В., Тишук Л.І., Шопіна М.О., Хартман О.Ю., Савченко Ю.Ю., Алінкіна

Д.В., Соловйова Л.І., Климець К.В., Товкач І.Є., Байєр О.М., Горецька О.М., Мельник І.С., Яценко Т.В., Пасічник А.В.

Лабораторія підтримує наукові пошуки педагогів та психологів у галузі дошкільної освіти та постійно відкрита до публікацій у виданні Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, том IV „Психологія розвитку дошкільника”, том XIII „Психологія дошкільної та початкової освіти”, які внесені до Переліку наукових фахових видань України з психології.

Стабільною позицією в діяльності лабораторії психології дошкільника є тісний зв'язок з реальною практикою освітньо-виховного процесу в дошкільній ланці освіти. Власне всі теми експериментальних досліджень і лабораторії, і аспірантів були своєрідним відгуком на актуальні проблеми життєзабезпечення дошкільного дитинства. Ідеї, що народжуються в лабораторії, знайшли широке застосування на практиці. Вони обговорюються на зустрічах з педагогами та психологами в обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти Запорізької, Дніпропетровської, Житомирської, Сумської, Вінницької, Миколаївської, Луганської, Донецької, Одеської областей. Відпрацьовуються в ході експериментальної роботи творчої лабораторії „Школа лідера” науково-методичного кабінету м. Новограда-Волинського Житомирської області. Впроваджуються в роботу педагогами численних дошкільних навчальних закладів м. Києва, ДНЗ № 36 м. Чернігова, Житомирського центру розвитку дитини № 53 „АБВГДЕЙКА”, ДНЗ №№ 1, 2, 4, 5, 6, 14 м. Новограда-Волинського, ДНЗ смт. Нової Борової Володар-Волинського р-ну Житомирської області, ДНЗ № 18 м. Білої Церкви, ДНЗ „Зірочка” м. Обухова Київської області, ДНЗ Саратського району Одеської області. Актуальними для практиків дошкільної освіти є державно-нормативні документи МОН України („Базовий компонент дошкільної освіти України”), освітні програми розвитку дитини дошкільного віку („Малютко”, „Дитина”, „Вчимося жити разом”, „Впевнений старт”), діагностичний інструментарій („Моніторинг якості дошкільної освіти: кваліметричний підхід”), у розробці яких науковці лабораторії приймали безпосередню участь, публікації результатів досліджень у навчальних посібниках та методичних рекомендаціях. Освітянам пропонується підвищити свою професійну кваліфікацію через участь у майстер-класах від науковців лабораторії:

- Мовленнєва творчість на тлі інтеграції мистецтва (клуб „Грамотій”);
- Експрес діагностика сфери ціннісних орієнтацій дошкільника;
- „Компас” на шляху становлення ціннісних орієнтацій дошкільника;
- Моніторинг якості дошкільної освіти: кваліметричний підхід;
- Розвиток творчої уяви дошкільника „Олівець-малювець в країні „Абетка”;
- Програма та методичний комплекс проекту „Впевнений старт”;
- Парціальна програма „Вчимося жити разом”;
- Моральні цінності дошкільника як фундамент становлення гармонійної особистості.

Лабораторія плідно співпрацює з відділом дошкільної освіти департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти і науки України, дошкільним сектором Державної наукової установи „Інститут модернізації змісту освіти” МОН України, Інститутом проблем виховання НАПН України, інститутами вищої школи – Національним університетом імені Тараса Шевченка, Київським педагогічним університетом імені Бориса Грінченка, Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова, Бердянським державним педагогічним університетом, Харківським державним педагогічним університетом імені імені В. Н. Каразіна, Донбаським державним педагогічним університетом; видавництвами: „Шкільний світ”, „Мандрівець”, „Світич”, „Слово”, „МЦФЄР” – Україна; Державним музеєм іграшки, Київським міським будинком Учителя; із науково-методичною комісією з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради МОН України з питань здійснення науково-методичної експертизи рукописів з дошкільної освіти, що є гарантом якості навчальної літератури, яку застосовують практики в роботі з дітьми. На базі лабораторії створено місцевий осередок Всеукраїнської громадської організації „Асоціація працівників дошкільної освіти”. Сподіваємося на плідну співпрацю у колі однодумців.

НАС ПОЄДНАЛА ДОЛЯ...

(спогади)

Віра Котирло як фундатор лабораторії психології дитини дошкільного віку

Відзначаючи нині досить зрілий вік дошкільної лабораторії, на мою думку, варто говорити про її засновників і керівників, насамперед про Віру Кіндратівну Котирло, яка майже 30 років очолювала її. Вона присвятила становленню і розвитку цієї лабораторії усі роки своєї наукової діяльності. Проте лабораторія – це насамперед люди, наукові співробітники, які працювали протягом усіх років функціонування лабораторії і плекали її науковий авторитет. Тому сьогодні мені хочеться говорити про той внесок, який зробила Віра Кіндратівна у становлення багатьох із нас як науковців, поділитися спогадами і своїм баченням того, як вона ростила наукові кадри.

Щастя особистого та професійного спілкування з нею і праця під її безпосереднім керівництвом продовжувалось у мене близько п'ятнадцяти років у стінах Науково-дослідного інституту психології України (нині Інститут психології НАПН України імені Г.С. Костюка) в лабораторії дошкільного виховання.

До речі, саме ця поважна наукова установа стала єдиним місцем професійної діяльності Віри Кіндратівни, де вона почала працювати після закінчення навчання в аспірантурі в Київському державному університеті імені Т.Г.Шевченка. Тут вона сформувалася як відомий науковець і мала великий авторитет не лише в Україні, але й у всьому Радянському Союзі та далеко за його межами. Адже вона часто представляла здобутки радянської психологічної науки загалом та здобутки свої і співробітників керованої нею лабораторії психології дошкільного виховання за межами країни. Таку можливість мали далеко не всі відомі в країні на той час вчені-психологи.

Незаперечний науковий авторитет Віри Кіндратівни був належно оцінений науковцями інших країн, які часто запрошували її на великі психологічні зібрання, присвячені проблемам суспільного виховання та психічного розвитку дитини дошкільного віку, публікували її праці досить великими тиражами. Інститут психології часто приймав гостей-психологів з інших країн, які приїздили для ознайомлення із напрацюваннями українських вчених-психологів та зокрема співробітників лабораторії психології дошкільного виховання.

Мої перші кроки у психологічну науку безпосередньо пов'язані з ім'ям Віри Кіндратівни. Вона була моїм першим науковим наставником і керівником кандидатської дисертації. Пригадуючи перші кроки у науку і роль Віри Кіндратівни на цьому шляху, можу стверджувати, що вона з перших днів уміла формувати у своїх аспірантів та молодих науковців досить важливі риси – наполегливість та самостійність, без яких не може відбутися справжній науковець.

На все життя запам'яталася ситуація обговорення на засіданні співробітників лабораторії кандидатської дисертації однієї з аспіранток і моя участь у ньому. На той час я лише місяць пропрацювала у лабораторії на посаді молодшого наукового співробітника і навіть гадки не мала про те, що теж буду мати можливість брати участь у цьому важливому науковому заході. Після виступів рецензентів, співробітників лабораторії, які уже мали досить солідний науковий стаж, раптом Віра Кіндратівна надала слово і мені. Безумовно, я була дуже розгублена, оскільки зовсім не чекала, що мені також буде надана можливість висловити свою думку стосовно результатів обговорюваного дослідження. Це було для мене повною несподіванкою, я розуміла, що до участі в обговоренні дисертаційного дослідження я була ще не готова професійно, проте звернення керівника змусило мене щось говорити, що привернуло не аби-яку увагу «старожилів» лабораторії. Не можу сказати, що своїм виступом я допомогла аспірантці вдосконалити її дисертаційну роботу (власне на це і було спрямоване обговорення дисертації), оскільки на той час ще не мала ні належних знань, ні досвіду участі у такому науковому заході. Проте із цієї досить звичної для наукової діяльності ситуації винесла для себе надзвичайно важливий урок – я член наукового колективу і на рівних правах з усіма маю брати участь у його повсякденних великих і малих справах без скидки на відсутність належних професійних знань і досвіду. Це останнє не є причиною бути тривалий час лише у ролі пасивного спостерігача наукового життя співробітників лабораторії.

Подібні ситуації я спостерігала через деякий час і по відношенню до інших молодих науковців, які ставали співробітниками нашої лабораторії. Згодом я зрозуміла, що Віра Кіндратівна застосовувала такий метод зовсім не з метою показати їхню безпорадність у цій далеко не простій діяльності, якою є наукова сфера, а з метою стимулювання і швидкого включення та занурення початківця у наукову роботу, самостійного опанування ним психологічними знаннями, і насамперед

тими, які стосуються проблем, що досліджували співробітники лабораторії, психологічними знаннями загалом.

Варто зазначити, що Віра Кіндратівна вмiла досить коректно й водночас ефективно мобілізувати до праці не лише починаючих науковців, але й тих, що мали великий стаж у науковій царині. Вона не дарма була провідним фахівцем-дослідником проблеми формування вольових якостей особистості у радянській психології. Свої теоретичні наукові здобутки вона досить успішно впроваджувала як у практику виховання дітей дошкільного віку, практику навчання молодшого школяра, так і досить ефективно застосовувала їх при здійсненні керівництва науковим підрозділом Інституту психології – лабораторією.

Віра Кіндратівна і сама володіла цілою низкою гарно сформованих вольових якостей, вмiла чітко ставити перед собою близькі і далекі цілі й домагатися їх здійснення своєю наполегливою працею на ниві психологічної науки, громадської діяльності тощо. Недарма за своє не таке й довге наукове життя вона опублікувала більше 250 праць, які стосувались найбільш актуальних проблем психологічної науки й педагогічної практики. Іноді дослідження тієї чи іншої проблеми їй доводилось розпочинати з чистого аркуша, проте вона завжди домагалась вагомому науковому результату. Її власний приклад надихав співробітників лабораторії та аспірантів до такої ж праці. Більшість із її наукових учнів стали такими ж керівниками, очолюючи кафедри психології, різні наукові підрозділи в дослідницьких інститутах тощо.

Здійснюючи наукове керівництво лабораторією, Віра Кіндратівна завжди першою повідомляла нам про ті новинки психологічної літератури, які з'являлися в інститутській бібліотеці і не лише там. Праці провідних вчених-психологів часто колективно обговорювались співробітниками лабораторії, що збагачувало кожного з нас. Вона надзвичайно багато читала сама і всіляко заохочувала до цього співробітників та своїх аспірантів. Це стосувалось не лише психологічної, але й художньої літератури. У середині 80-х років у художній літературі з'явилося багато творів, які розкривали перед читачем ті сторінки історичних подій, про які раніше було заборонено говорити пересічним громадянам нашої країни. Такі твори, як і новинки психологічної літератури, досить активно обговорювались співробітниками лабораторії. Без перебільшення можна стверджувати, що ці обговорення завжди відбувались з ініціативи Віри Кіндратівни.

Віра Кіндратівна зробила вагомий внесок у підготовку наукових та науково-педагогічних кадрів в Україні, виконуючи обов'язки вченого секретаря спеціалізованої вченої ради, яка була відкрита в Інституті психології у 1976 році. Це була перша спеціалізована вчена рада в Україні, яка приймала до захисту дисертаційні роботи лише за спеціальністю «педагогічна та вікова психологія», і загалом перша спеціалізована вчена рада, яка була відкрита в Інституті психології і яких було лише декілька на весь Радянський Союз. Науковці, котрі захищали дисертаційні роботи у цій спеціалізованій раді, з вдячністю згадують про ту неоціненну допомогу, яку надавала Віра Кіндратівна кожному, хто подавав до захисту свою дисертаційну роботу.

З упевненістю можна стверджувати, що у кожного, хто мав щастя працювати разом із Вірою Кіндратівною, вона залишилась у пам'яті як духовно багата особистість, яка справила великий вплив на їхнє життя і наукову долю. Думаю, що ми всі щиро вдячні їй за материнське ставлення до нас та мудре наукове керівництво, яке допомогло всім нам відбутися як науковцям. Про це ми з вдячністю пам'ятаємо і будемо пам'ятати завжди.

Приходько Юлія Олексіївна – доктор психологічних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України, професор кафедри психології і педагогіки Інституту педагогіки та психології Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

Мені пощастило вчитися в аспірантурі, а потім і працювати в якості молодого кандидата наук в лабораторії психології дошкільника, яку очолювала Віра Кіндратівна Котирло. Сьогодні, коли я вже сама маю тривалий досвід керівництва лабораторією і аспірантами, особливо дивує ступінь довіри до дослідника-початківця, який був притаманний Вірі Кіндратівні. Мене від самого початку тягнуло до вивчення особистості дитини, і Віра Кіндратівна хоч і не дозволила формулювати тему дисертації як теоретичну, але вже на першому році навчання запропонувала написати разом із нею брошуру на цю тему. У брошурі мені дали повну свободу висловлювати свої думки, і це було дуже цікаво і відповідально.

Співробітники лабораторії виконували спільні дослідження з Інститутом дошкільного виховання, яким керував легендарний киянин Олександр Володимирович Запорожець, та кафедрою МГУ, якою керувала Майя Іванівна Лісіна. Будучи аспіранткою, я брала участь у підготовці наукових звітів, які здавалися московським колегам. Як і інші співробітники лабораторії, я часто їздила до москвічів на конференції і семінари, маючи змогу спілкуватися з О.В.Запорожцем, Я.З.Неверович, В.К.Вілюнасом, Г.М.Бреславом, Є.В.Субботским та ін.

Віра Кіндратівна часто їздила на міжнародні конференції, розповідала про дослідження українських психологів-дошкільників у Парижі, Токіо, Будапешті, Братиславі та ін. Саме завдяки Вірі Кіндратівні я почала співробітничати із словацькою колегою, прізвище якої, на жаль, вже не згадаю. Ми проводили порівняльні дослідження морального розвитку дошкільників у Києві і Братиславі, писали одна одній величезні листи, дискутували. Завдяки тісному співробітництву В.К.Котирло з московськими психологами вдавалося час від часу друкуватися у московських виданнях, запрошувати опонентами відомих вчених. Так, в якості першого опонента на мій захист Віра Кіндратівна запросила справжнього класика психологічної науки Лідію Іллівну Божович, якій моя робота сподобалася. На жаль, Божович захворіла, потрапила до лікарні, і опонента прийшлося міняти.

З перших місяців перебування в аспірантурі мене почали активно залучати до впровадження наукових результатів у практику. Як і інші співробітники лабораторії, я читала величезну кількість лекцій для вихователів, завідувачів дитячих садків, методистів, батьків в Києві та інших містах України. Ця робота ніколи не припинялася, і Віра Кіндратівна теж постійно виступала перед практиками. Особливо активними лекторами були Світлана Олексіївна Ладивір, Олена Леонтіївна Кононко, Юлія Олексіївна Приходько.

Атмосфера в лабораторії була дружньою. Згадуються спільні обіди, під час яких Віра Кіндратівна ділилася враженнями про міжнародні конференції.

Я дуже вдячна колективу дошкільної лабораторії та моєму науковому керівнику Вірі Кіндратівні за ці насичені і яскраві перші роки наукової діяльності в Інституті.

Титаренко Тетяна Михайлівна – член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії соціальної психології особистості Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

Оглядаючи пройдене...

Життя прекрасне ще й тим, що людина наділена від природи довготривалою пам'яттю, а завдяки їй усім нам притаманні спогади, які прикрашають наше життя.

Сходинки мого наукового життя пов'язані з науково-дослідним інститутом психології імені Г. С. Костюка, зокрема, з академіком Г. С. Костюком, В. К. Котирло та лабораторією дитячої психології. Я надзвичайно вдячна долі за таку глибоку, серйозну наукову школу, яку я пройшла у спілкуванні зі співробітниками інституту психології та лабораторії дитячої психології (1963-1975рр.).

Отже, спогади... Це був незабутній 1961 рік, м. Київ, педагогічний державний інститут імені Максима Горького. Державні іспити. Головою ДЕК був академік Григорій Силівич Костюк. Після іспитів Григорій Силівич підійшов до мене з такою промовою: «Алочко, у мене є трирічна онука Леся, яка опанує дві мови – російську й українську. Це надзвичайно цікаве явище, я б хотів Вам запропонувати вивчити психологічні закономірності цього явища. Я знаю, що Ви одержали направлення в Немирівське педучилище, працюйте, збирайте матеріал до цієї теми, а через рік прийдете до нас в інститут вступати до аспірантури». Окрилена я поїхала на роботу. На жаль, на те місце в аспірантурі, яке планувалося для мене, вищими органами влади було рекомендовано іншу особу, про це мені повідомив Григорій Силівич і пообіцяв, що на наступний рік обов'язково запросить мене до вступу в аспірантуру. З усього того, я подала на конкурс викладача психології, який було оголошено в «Учительській газеті» Запорізьким державним педагогічним інститутом. Як не дивно, мене прийняли з одним роком педагогічного стажу, оскільки в резюме я написала, що маю тему наукового дослідження, запропоновану академіком Г. С. Костюком. Це, як кажуть, уже була доля, оскільки завідував кафедрою психології к. п. н., доцент М. М. Макляк – учень Г. С. Костюка. Впродовж року ніяких повідомлень і запрошень до вступу в аспірантуру не було. Засмучена я поїхала у відпустку та невдовзі в середині серпня місяця «чомусь» повернулась до Запоріжжя. Через

день у другій половині дня секретар ректорату повідомила мені телефоном: «Алло Михайлівно, Вам щойно надійшло повідомлення з НДІ психології, що завтра о 12 год. У Вас вступний іспит в аспірантуру з психології». Це було о 16 годині. Потяг на Київ о 19 годині. Та це ж літо, південь, звісно, що про квитки не можна було навіть мріяти. Допомогли друзі – молоді викладачі інституту, які умовили провідника плацкартного вагону (третя полиця) взяти мене у свій вагон. Цілу ніч пригадувала, що ж я знаю з психології. Потяг прибув до Києва о 10 годині, о 10 год. 30 хв я вже була в інституті: не знаю, куди йти, до кого звертатися. Черговий порадив мені підійти в лабораторію дитячої психології. Це були мої перші кроки в цьому храмі науки. Дуже хвилювалась, адже я вже не сподівалася на навчання в аспірантурі. І, звісно, не була внутрішньо готова до такої несподіванки. В лабораторії мене зустріли В. К. Котирло і О. В. Проскура як рідну, як добре знайому людину. Заспокоїли, запропонували чай, нагодували і познайомили, оглядово, з новинками психологічної літератури, серед них була і щойно опублікована монографія Жана Піаже «Генезис логических структур». О. В. Проскура стисло виклала зміст цієї книги, накреслила якусь схему, щоб легше було запам'ятати. В. К. Котирло заспокоїла мене, що я все знаю, я ж читала 2 роки психологію. Цього забути не можна. На одне місце (заочна форма навчання) було 4 претенденти, всі вони склали іспит із психології. Заходжу в аудиторію, в комісії Г. С. Костюк, П. Р. Чамата, І. О. Синиця та ін. Беру білет: 1. Аналіз монографії Жана Піаже «Генезис логических структур». 2. Сучасні психологічні дослідження з дитячої психології в Україні. 3. Проблема інтерференції і транспозиції в мовленнєвій діяльності дітей-білінгвів. Крім того – десять додаткових запитань.

Доля мені "усміхнулася", всі іспити я склала на «відмінно» і була зарахована до аспірантури заочної форми навчання при лабораторії дитячої психології.

Тему дисертації запропонував Г. С. Костюк: «Явища інтерференції при паралельному засвоєнні дітьми двох мов» (19.00.07 – вікова і дитяча психологія). Та не все так просто було з призначенням наукового керівника роботи. Йшлося, по суті, про навчання дітей української мови в російськомовних ДНЗ, які, на жаль, тоді переважали. Не сприяла реалізації обраної теми політична атмосфера і зокрема, мовна політика, яка жорстко контролювалася ЦК компартії України. На вченій раді запропонували науковим керівником Івана Омеляновича Синицю, який категорично відмовився, бо за своє дослідження з психології усного і писемного мовлення він уже побував зі звітом у ЦК компартії. Тоді Григорій Силевич дав згоду бути моїм керівником. При цьому зауважив: «Алло Михайлівно, це не моя проблема, тому Вам доведеться працювати цілком самостійно, доповідати постійно результати своїх досліджень на засіданні лабораторії, а я буду контролювати Вашу діяльність».

Отже, під впливом науковців лабораторії дитячої психології (я звітувала про роботу кожні три місяці) і вказівок Г. С. Костюка було проведено експериментальну роботу в ДНЗ м. Києва і Запоріжжя та теоретично оформлено дисертацію.

Я не можу не поділитися досвідом мого наукового спілкування з Григорієм Силевичем Костюком, надзвичайно зайнятою людиною. Директор інституту, учений зі світовим ім'ям, він знаходив час навчити мене працювати самостійно. Я приїздила до нього кожного місяця. Довго чекала під кабінетом, доки дійде моя черга, бо до нього йшли зарубіжні гості, урядовці, співробітники інституту і, нарешті, моя черга. Григорій Силевич уважно передивлявся мої папери. Звертався з такими запитаннями: «А хто досліджував цю проблему в Грузії, в Молдові, у країнах Прибалтики, в далекому зарубіжжі, обов'язково пошукайте, я не знаю, бо це не моя проблема, але ж повинні бути такі дослідження, я впевнений».

Іншого разу після перегляду моїх записок запитував: «Аллочко, а Вам самій подобається цей матеріал?» - Що я могла відповісти? – Ні! – «І я так думаю, попрацюйте ще, а потім покажете мені».

Не можу не поділитися і досвідом написання тез на IV конгрес психологів, який відбувся в 1966 р. у м. Тбілісі. Потрібно було написати тези на одну сторінку. Григорій Силевич 6 разів повертав мені тези, не виправляючи їх. Кожного разу я привозила новий варіант. На шосте відвідування Григорій Силевич спитав: «А де Ваш перший варіант? - От його і відсилайте. Запам'ятайте, в науковій роботі досконалості не може бути. Ви випробуйте різні варіанти, а потім оберіть той, який Вам сподобається, той й іншим сподобається». Це я запам'ятала на все життя. Я вдячна науковцям лабораторії дитячої психології В. К. Котирло, О. В. Проскурі, С. Є. Кулачківській, С. Тищенко, С. О. Ладивір, які брали участь в обговоренні моєї роботи, допомагали порадами, своїм дружнім ставленням. Я почувала себе затишно, як вдома. Світлі образи моїх наставників –

Г. С. Костюка і В. К. Котирло завжди в моїй пам'яті. У складних наукових ситуаціях я подумки звертаюся до них: «А щоб сказав Григорій Силович, а щоб порадила мені Віра Кондратьєвна?».

Інститут психології дав мені і другу путівку – у «велику науку». Якось Григорій Силович під час мого перебування в Києві запросив до себе в кабінет і запропонували разом з П. Р. Чаматою продовжити роботу над темою, яку сформулювали таким чином: «Формування оцінно-контрольних дій у дошкільників у процесі навчання їх близькоспоріднених мов». На превеликий жаль, це була моя остання зустріч з цими велетнями і світочами української психології.

Довелося працювати надалі над обраною темою цілком самостійно, подекуди зверталася за порадами до В. К. Котирло. Я шкодую, що в подальшому моєму житті «обірвалися» безпосередні зв'язки з інститутом психології. Чому так сталося? Не з моєї провини. У 1982 році я завершила роботу над докторською дисертацією, приїхала в інститут психології до Києва на предмет подання дисертації до захисту. Мені повідомили, що з цього року обов'язково потрібно закоординувати тему докторської дисертації в Москві в Академії педагогічних наук СРСР. Попередили, що координація відбувається двічі на рік – червень і грудень місяці. Головою координаційної ради була професор А. Г. Хрипкова. В червні місяці я подала роботу на координацію. Бесіда зі мною тривала 1 годину 10 хв. Академік М. М. Шанський поставив мені 15 запитань і виніс вердикт: «Ця робота буде захищатися в моїй раді з методики – 02». Всі мої спроби відстояти захист з дитячої психології виявилися марними. Так я стала лінгводидактом. Натомість душею я завжди з моєю науковою Альма-матір'ю – лабораторією дитячої психології. Надзвичайно приємно, що мене пам'ятають як психолога, запрошують опонувати кандидатські і докторські дисертації, брати участь у конференціях.

Я ціную мої дружні стосунки і наукову співпрацю із завідувачем лабораторії психології дошкільника доктором психологічних наук, професором Тамарою Олександрівною Піроженко. Мені приємно було опонувати її глибоке серйозне дослідження докторського рівня. Сподіваюсь на подальшу активну співпрацю з колективом лабораторії психології дошкільника Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України.

Бажаю усім науковцям-співробітникам лабораторії нових наукових досягнень у розвитку особистості дітей дошкільного віку, наукового натхнення і насаги в ініціюванні експериментальних методик та їх успішної реалізації у практиці дошкільної освіти.

Богущ Алла Михайлівна – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Спогади про тісну співпрацю науковців та педагогів-практиків дошкільних закладів м. Кривого Рогу у 80-90 роки

Розуміючи, що практика без науки сліпа, Криворізький міський відділ освіти, за сприяння міністра освіти України налагодив тісну співпрацю з науковцями Київського інституту психології ім. Г.С. Костюка, державного інституту ім. Г.С. Драгоманова, інституту післядипломної освіти керівних кадрів закладів освіти. З цією метою ми використовували різні форми роботи: через спілку «Знання» м. Кривого Рогу організували лекції науковців В.К. Котирло, С.О. Ладивір, О.А.Бондар, Е.С. Вільчковського та інших; міські, обласні, республіканські, всесоюзні семінари на базі дошкільних закладів міста; семінари-практикуми для працівників дошкільних закладів міста.

Особливо запам'яталися працівникам дошкільних закладів міста психологічні тренінги Світлани Олексіївни Ладивір. У 1989 році на базі дошкільного закладу №145 м. Кривого Рогу було проведено дводенний семінар з питань роботи з батьками щодо розвитку особистості дошкільника на базі досвіду роботи, який вивчали С.О. Ладивір та О.А. Бондар.

Ветерани-дошкільники м. Кривого Рогу широко вітають учасників цього зібрання і бажають доброго здоров'я і творчих дерзаних на педагогічній ниві!!!

З Великою шанною і повагою ветеран педагогічної праці, колишній головний спеціаліст з дошкільної освіти управління освіти м. Кривого Рогу Панченко Майя Дмитрівна

Наукові співробітники лабораторії психології дошкільника завжди ідуть на зустріч молодим науковцям. Нешкодюючи часу, проводять консультації для аспірантів та здобувачів, залучаючи до науково-дослідницької роботи.

Я вдячна кожному з працівників лабораторії за той досвід, яким ми обмінювались на засіданнях лабораторії; вдячна і за можливість познайомитись з досвідом колег з усієї країни і знайти щирих друзів.

Вітаю, всіх Вас шановні колеги, з днем народження лабораторії і бажаю плідної праці, наукових звершень і творчої наснаги та назавжди залишатися «дошкільниками» — дітьми з широко розкритими очима, які готові обійняти і зігріти весь світ, а найперше, пізнати його.

З глибокою повагою, аспірант лабораторії психології дошкільника Каплунова Катерина Анатоліївна

Життя кожного з нас немислиме без учителів. Чи то батьки, які навчають першому слову та першому кроку, чи улюблений педагог, що прививає любов до знань, а можливо, талановитий викладач, який допомагає розкрити ази обраної професії. Саме такі люди відіграють вирішальну роль у формуванні особистості.

Досі моя доля була щедрою на прекрасних вчителів, почесне місце серед яких належить визначному науковцю, мудрому педагогу і щирій доброзичливій людині - Піроженко Тамарі Олександрівні...

Ніби сторінки улюбленої книги, в пам'яті пролітають спогади про перше знайомство із "серцем" наукових психологічних досліджень країни - Інститутом психології імені Г.С. Костюка. На перший погляд, звичайна будівля, але скільки в ній написано дисертацій, книг, виплекано молодих учених! Гордістю переповнювала думка про те, що саме тут маю змогу бачитися та спілкуватися з відомими науковцями Максименком Сергієм Дмитровичем, Чепелевою Наталією Василівною, нині вже покійним Баллом Георгієм Олексійовичем та багатьма іншими досвідченими педагогами, за чийми підручниками формувала свій професійний світогляд.

Гарним спогадом залишиться, без перебільшення, душевна атмосфера в лабораторії психології дошкільника. Попри тернистий шлях до наукової істини, яку щозустрічі шукали з науковим керівником, пам'ятатиму невимушені розмови за чашкою такого бажаного та смачного чаю з усіма співробітниками лабораторії. Без мудрих порад Ладивір Світлани Олексіївни, небайдужого інтересу до нашої праці, на жаль, уже покійної Карасьової Катерини Володимирівни, таких доречних рекомендацій Соловйової Людмили Іванівни та Хартман Олени Юріївни науковий світ не поповнився б дисертацією, яку 6 жовтня 2015 року спільно з науковим керівником Піроженко Тамарою Олександрівною представили вченій раді та успішно захистили.

Якби мене запитали: "Яким повинен бути справжній вчитель, педагог, наставник..?", відповіла б, що без порядності важко завоювати повагу учня, без трудолюбства складно сформувати у нього наполегливість в роботі, а без віри в сили підопічного - неможливо виховати сміливість та впевненість. Таку формулу успіху засвоїла під час співпраці з Тамарою Олександрівною, адже завдяки її професіоналізму, відданості справі, материнській опіці мені вдалося досягнути того, про що мріяла ще зі студентської лави.

Інститут психології, простора затишна кімната на третьому поверсі, де безперервно жевріє вогник взаємоповаги, доброти та творчості, і люди, їдучи від яких, хочеться знову повертатися, - назавжди залишаться в моїх спогадах як один із нелегких, але цікавих періодів життя!

Нескінченного натхнення, нових звершень, професійного успіху та тривалого наукового процвітання зичу всім ювілярам лабораторії!

З повагою ваша вдячна учениця, кандидат психологічних наук, Катерина Климець

Зустрічі з представниками лабораторії психології дошкільника, гарячі дискусії, «звягельські» діалоги і полілоги, спільні проекти і безліч інших методичних та не-методичних заходів являли, з

одного боку, суголосність думок і позицій, світоглядів, мрій і бажань щодо оновлення освіти, з іншого – ефективно навчали нас, практиків, спрямовували вектор професійних пошуків і дій. А перемога була одна на ВСІХ!

Кондратець Інна Вікторівна, старший викладач кафедри дошкільної освіти Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка, канд.п.н.

Науково-творче співробітництво між ДНЗ №1 «Джерельце» і лабораторією психології дошкільника Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України в особі провідного наукового співробітника лабораторії психології дошкільника, кандидата психологічних наук Ладивір Світлани Олексіївни, було спрямоване на формування ціннісних орієнтацій у дорослих і дітей. Проведені спільні заходи у рамках міського експериментального проекту «Формування ціннісних орієнтацій у дорослих і дітей» внесли зміни у характер спілкування батьків і дітей: батьки по-новому заглибились у дитину, почали розуміти її неповторність і унікальність, набагато глибше стали сприймати її інтереси та потреби, усвідомили рівень батьківської відповідальності за долю власної дитини.

Провідною ідеєю виступів Світлани Олексіївни Ладивір стала формула закладання ціннісних орієнтирів у серця дітей: «Ми маємо прищепити дітям імунітет до любові, краси, любові. Як? Любов'ю, добром, красою...».

Тесленко Олена Володимирівна, методист інформаційно-методичного центру управління освіти і науки Новоград-Волинської міської ради

Для професійного самовдосконалення педагога, його самоосвіти і саморозвитку в навчальних закладах передбачається певна освітньо-пізнавальна робота, спрямована, перш за все, на оволодіння науковими знаннями. Спілкування і співпраця з лабораторією психології дошкільника Інституту психології ім. Г.С. Костюка дали можливість зрозуміти психологічні чинники, які впливають на розвиток дитини – «дитина замовляє розвиток», зрозуміти, що в сім'ї та дошкільному закладі потрібно створити такі умови, таку взаємодію, щоб розвиток дитини розгортався як процес саморозвитку – «радість розвитку». Для мене цінним стало також те, що визначилися основні акценти у логопедичній роботі: педагог не займається дресурою, він працює, перш за все, з особистістю, виробляє у дитини позитивне ставлення до себе, бажання досягти певних успіхів; змінює у батьків ставлення до мовних вад малюка, мотивує до взаємодії з дошкільним закладом у реальній допомозі дитині. І, основне, особистість починається з любові!

Уміння застосовувати ці знання в практиці, співвідносити з реальним життям – є невід'ємною частиною професійної компетентності, наявністю в педагога розвиненого професійного мислення. Саме це є гарантією успіху, його «акме»!

Самойленко Ірина Романівна, учитель-логопед Новоград-Волинського ДНЗ №14 «Золотий ключик»

«Психологія попереду педагогіці...» - вислів С.О. Ладивір, почесного члена журі на обласному конкурсі «Методист року» в Запоріжжі. Він став крилатим та професійно-зручним, для пояснення педагогам тих освітніх ситуацій, в яких вони захопившись пошуком нових педагогічних технологій та дидактичних прийомів забули про вікові психологічні закономірності розвитку дитини, особливості формування внутрішньої картини світу, специфічні дитячі види діяльності, соціальну ситуацію розвитку, тощо. Отже, пишаймося, що нам є кому нагадати, що саме ДИТИНА замовляє розвиток...Дякуємо Лабораторії за вірність дитинству!

Байер Ольга Миколаївна, кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної освіти Комунального закладу «Запоріжський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» Запоріжської обласної ради